

nieuwe beoefening over te leiden. En nu treft 't toch dat Mozes belijden moest: »Och, Heere, ik ben geen man wel ter tale» en dat in de Schrift zelfs evenzoo van Paulus wordt opgemerkt, hoe moeilijk hij te verstaan was.

De apostel zag tegen de volvoering van zijn taak op. Hij voelde er al 't gewicht, hij doorzag er al de moeilijkheid van. Dit deed er hem dan toe neigen, om zich stil te houden. En vooral bij zijn komst te Corinthen was zijn trek sterk, om de zwijgende rol te spelen. Corinthen was destijds de groote, machtige wereldstad, vol weelde en kunstgenot. Ook waren de geleerde wijgeeren en kundige priesters er zeer veel. Het was in Corinthen een breed golvende stroom van hoog ontwikkelde cultuur, en van echt ijdel en wulpsch leven. Vandaar dat Paulus 't eerst niet aandorst. Nog wel in de Synagoge, want daar voelde hij zich thuis, maar niet onder het groote heidensche publiek. Zoo ontstond hem de moed, en zijn getuigenis van Christus. Maar toen is de Heere tusschenbeide gekomen, en heeft den Apostel door heilige inspiratie vermaand: »Wees niet bevreesd, Paulus, maar spreek en zwijg niet». Juist zooals de inspiratie hem ook te Jeruzalem ten deel viel, toen de Heere tot hem zeide: »Wees welgemoed, Paulus, want gij moet ook te Rome getuigen».

Zoo was het toen, en zoo is 't nu. Veel ondiepe praters van de soort van Apollon, en daartegenover de zeer enkele van God verkoren mannen, die evenals Mozes en Aäron geroepen zijn, om voor 't volk 't woord te doen; mannen die tegen hun taak opzien en die publiek getuigen nauwelijks aandurven; niet uit lafheid, maar omdat de ernst van hun levenswerk hun zoo zwaar op 't hart weegt en drukt; doch wier woord dan ook, omdat het zoo uit hun ziel wordt uitgeworpen, weerbaars heeft waardoor het pakt, en blijft leven ook nadat ze gestorven zijn. Aäron sprak vlot, Mozes moeilijk, Paulus was zwaar ter tale, Apollon wonderwel bespraakt. Maar sla nu op Oude Testament op, en Mozes verdonkert Aäron, en raadpleeg het Nieuwe Verbond, en Paulus stelt Apollon geheel in de schaduw. Zelfs nu nog is er bijna niemand onder de geloovigen, die niet nu eens door een woord van Mozes, en dan eens door een woord van Paulus getroffen werd, onderwijl ge met Aäron en Apollon, als voor nu zieleleven zonder betekenis, nauwelijks rekent en ze vergeet.

Wat men wel eens zegt, dat spreken zilver en zwijgen goud is, 't geldt even best als eertijds ook in onze dagen. Zelfs het beeld van den Zwijger doet 't ons verstaan.

Toch sluip ook hier zoo vaak misvatting in. Ook nu toch vindt ge onder de geloovigen enerzijds niet zelden loslippige aansprekers van het geloof, en anderzijds gesloten zielen, die den moed om voor hun Heere te getuigen, niet alleen missen, maar schier stelselmatig in zich onderdrukken.

Het Methodisme, en onder de Methodisten vooral de heilsoldaten, lijden niet zelden aan het eerstebedeelde euvel, de Calvinisten gaan vaak aan het tweede mank.

We ontkennen daarom in 't minst niet, dat er in het Methodisme een kern van heiligen ernst schuilt. Soms heeft 't Methodisme wonderen gedaan, en het doet 't nog. Stellig kan 't op het punt van getuigen ons dan ook ten voorbeeld strekken. Het gaat niet diep genoeg, het stelt zich niet een klein stuk van 't Heilige erf te treden. En ook is de loslippigheid aan veel Methodisten aangeboren. Maar vergeet niet, dat ze in hun jerven voor Jezus de Calvinisten niet zelden beschamen. Zonder nu te zeggen dat hun spreekmanier altoos van de echte soort is, ze kennen dan toch *geestdrift*, en die geestdrift glanst en gloeit in hun woord.

En daartegenover ontmoet ge nu zoo telkens onder mannen en vrouwen van Calvinistischen huize geloof en degelijke karakter, solide onderlegd, en volstrekt niet ondiep van opvatting, maar die den moed missen om als getuigen voor hun Heiland op te treden, en zelfs in critieke oogenblikken laf genoeg zijn om te zwijgen.

Juist voor dezulken is nu 't zien op Mozes en Paulus zoo hoog noodig.

Deze Godsmannen toch leden aan hetzelfde euvel, maar... in Gods kerk hebben ze hun lafheid van ziel, hun bang opzien tegen hun taak overwonnen. En wie nu de Schrift opslaat, merkt, hoe juist deze twee vreesachtige naturen ontwikkeld zijn tot de twee machtige getuigen voor den Christus. Mozes onder het Oude, en Paulus onder het Nieuwe Testament. Er is in beide Testamenten niemand die hen overtreft.

Daarom nu gaat van Mozes en Paulus' karakter zulk een zwaar oordeel uit over die niet weinigen in onze eigen kring, die van God ten volle gewapend zijn om te getuigen, en die het toch zoo goed als nimmer doen.

Mannen en vrouwen, die uren, dagen lang met vrienden en vrienden kunnen verkeer, van wie ze weten, dat ze nog buiten het geloof staan, en dus dreigen verloren te gaan, en die toch nooit den moed in hun hart vinden om ze op te roepen ten eeuwigen leven.

Nu geven we toe, dat al zulk getuigen vooral in onze dagen soms zeer moeilijk is geworden. De groote menigte om ons heen is zoo *laaf*. De dorst ontbreekt. En als ge hun den beker met 't kristallenen water uit de Fontein des heils toereikt, lachen ze meer om uw dwaasheid, dan dat ze er naar grijpen en drinken zouden.

Alleen maar, u verontschuldigt dit niet.

Ook u blijft de Heere roepen: »Wees welgemoed, vrees niet, maar spreek en zwijg niet».

Ook u tong, ook uw lippen hebben een roeping van uw God ontvangen. Instrumenten zijn het, die uw God u schonk om van uw Heiland te getuigen.

Wee onzer, zoo we dit niet verstaan, of wel verstaan, maar er uit geestelijke lafheid niet aan durven.

Dr. A. K.

Amsterdam, 30 Januari 1914.

De artikelen, die de *Standaard* onlangs schreef over de noodzakelijkheid van een revisie en uitbreiding onzer bejdenisschriften met het oog op de dwalingen en afwijkende richtingen in onze dagen, hebben in onze kerkelijke pers niet alleen algemeen de aandacht getrokken, maar het daarin geopperde denkbeeld werd ook met groote sympathie en waardeering besproken. Zelfs gingen reeds enkele stemmen op om deze zaak op de eerstkomende Synode aan de orde te stellen, en was een orgaan zoo vriendelijk onze professoren uit te noodigen om alvast een concept voor de revisie der Confessie in orde te brengen; de Synode zou dan in een paar zittingen gereed kunnen wezen, en aan den wensch

van de *Standaard* zou althans door onze Gereformeerde Kerken zijn voldaan.

Nu is het zeker niet juist, wanneer hier tegenover is opgemerkt, dat zulk een voorbereidende arbeid door de professoren niet zou mogen geschieden, omdat de Confessie het eigendom der Kerken is en de revisie-arbeid eerst op last der Synode mag aangevangen worden. Wie de geschiedenis onzer symbolen kent, weet dat de meeste onzer symbolen niet op last eener Synode zijn vervaardigd, maar veeleer te danken zijn geweest aan den persoonlijke arbeid van beroemde theologen. Vroeger was het vaak de gewoonte, dat theologen zelf hun geloofsverklaring uitdrukten in een Confessie, en deze Confessies, die een strikt persoonlijk karakter droegen, zijn later meermalen door de Kerken als *haar* Confessie overgenomen. Zoo dankt de tweede Zwitsersche Confessie, die onder alle Gereformeerde symbolen wel het meeste gezag heeft gekregen, haar oorsprong aan een persoonlijk geloofsbelijdenis van den theoloog Bullinger; en evenzoo hebben de Gereformeerde Kerken in Hongarije de persoonlijke geloofsbelijdenis van den theoloog Beza als kerkelijk symbool aangenomen. In deze beide gevallen was het natuurlijk niet de bedoeling van deze theologen, om een Confessie voor de Kerken op te stellen. Maar dat ook dit laatste meermalen geschied is, weet ieder, die de geschiedenis onzer symbolen kent. Toen de Fransche Kerken voor 't eerst in Synode zouden saankomen, heeft de theoloog Calvin zich gehaast, naar deze Synode een door hemzelf opgestelde Confessie te zenden, en de Synode heeft deze Confessie met enkele kleine wijzigingen overgenomen. En evenzoo is het feitelijk gegaan met onze Catechismus. In opdracht van den Keurvorst hebben twee theologen Ursinus en Olevianus het concept van dezen Catechismus opgesteld, en eerst daarna is een Synode bijeengeroepen om dezen Catechismus te onderzoeken en goed te keuren. Ook onze Confessie danken we niet aan de opdracht eener Synode, maar ze is opgesteld door Guido de Bres en eerst later door de Synode kerkelijk gesanctioneerd. Zelfs kan men gerust zeggen, dat het slechts zelden geschied is, dat een belijdenis door een Synode zelf is opgesteld. Onze canones van Dordt en de symbolen van de Westminster Synode zijn daarvan eigenlijk de eenige voorbeelden. En juist deze twee voorbeelden dienen wel om ons ernstig te waarschuwen. De Synode te Dordt is met dezen arbeid meer dan een half jaar bezig geweest en de Synode van Westminster heeft zelfs vijf jaar geduurd. En om op een voorbeeld ook buiten onze Kerken te wijzen, het Concilie van Trente, dat de dogmatische beslissingen tegenover de Protestanten heeft vastgesteld, is met dien arbeid zeven jaar bezig geweest. Het behoort wel geen betoog, dat zulke langdurige Synodes in onze Kerken, al was het alleen maar om de hooge finantieele kosten, onmogelijk zouden wezen.

Maar al zouden we met het oog op de historie dier symbolen het niet ongeoorloofd durven noemen, dat onze professoren ook zonder opdracht der Synode reeds een conceptvisie in orde brachten, die dan aan de Synode kon worden voorgelegd, toch gelooven we niet, dat dit thans reeds gewenscht zou wezen. Een oogenblikkelijke en dringende noodzakelijkheid om tot uitbreiding der Confessie over te gaan, bestaat er voor onze Gereformeerde Kerken niet. Indien deze dwalingen en ketterijen in den boezem onzer Kerken ingang hadden gevonden en zonder wijziging en uitbreiding der Confessie niet gestuit konden worden, dan was een terstond ingrijpen van de Synode plicht. In dat opzicht staat de zaak in de Hervormde Kerk geheel anders. Maar in onze Kerken is van een ook maar eenigszins noemenswaardigen invloed dezer hedendaagsche dwalingen geen sprake, en voorzover ze voorkomen, biedt onze Confessie genoegzame waarborgen. De genen, die met deze dwalingen meegaan, blijven dan ook niet in onze Kerk, maar breken er mee en gaan of tot de Hervormde Kerk over of ze voegen zich bij de tal van secten, die in onze dagen als paddenstoelen uit den grond verrijzen. Gevaar, dat deze dwalingen in onze Kerken zelf een macht zouden worden, bestaat er dus op dit oogenblik niet. Het belang van uitbreiding der Confessie schuilt dan ook veel meer daarin, dat de Kerk een getuigenis moet laten uitgaan naar buiten, en ten eerste ook daarin, dat door het catechetisch onderwijs de jonge leden der Kerk beter moeten gewapend worden.

Voor overhaasting is er dus geen reden, en elke gedachte alsof reeds de aanstaande Synode beslissende stappen zou hebben te nemen, zou veeleer getuigen, dat men van den diepen ernst van dit vraagstuk al zeer weinig gevoelde. Volkomen terecht is er reeds op gewezen, dat een zoo ingrijpende wijziging of uitbreiding der Confessie alleen tot stand zou mogen komen, nadat ook de andere Gereformeerde Kerken in het buitenland over deze zaak waren gehoord. Reeds bij de betrekkelijk geringe wijziging, die onze Kerken in Artikel 36 hebben gebracht door één zinnsede te schrappen, heeft men het bezwaar ingebracht, dat deze wijziging was geschied zonder de buitenlandse Kerken er in te kennen. Nu gold het toen een zaak, waarover feitelijk deze buitenlandse Kerken zich reeds hadden uitgesproken, want bijna al deze Kerken hadden op dit punt hun Confessie reeds gewijzigd of daaraan nadere verklaringen toegevoegd, zoodat van een *algemeen overtuiging*, dat deze wijziging noodig was, gerust gesproken kon worden. Maar in dit geval staat de zaak geheel anders, daar niet één Gereformeerde Kerk haar belijdenis heeft uitgebreid met het oog op de hedendaagsche dwalingen. We staan dus voor een geheel nieuw vraag-

stuk, en de zeer ingrijpende problemen, die zich hierbij voordoen, mogen wel eerst met ernst onder de oogen worden gezien, voordat men beslissingen neemt, die tot overrijde stappen zouden kunnen leiden. Een toevoeging aan onze Confessie bij manier van de Canones van Dordt, om op verschillende punten zich nader uit te spreken, die door de dwalingen van onze tijd aan de orde zijn gesteld, zou reeds een dogmatischen arbeid vereischen, die niet gering moet worden geacht. Men behoeft daarvoor slechts na te gaan, hoeveel moeite het heeft gekost op de Dordtsche Synode, om de dwalingen van één secte, de Remonstranten, te veroordeelen. En hier zou het niet één dwaling gelden, maar alle dwalingen van onze dagen. En met zulk een toevoeging zou men er niet wezen. Nog veel noodiger zou het zijn, dat onze Catechismus veranderd werd, omdat dit het *boek* onzer Kerken is, en vooral hier, bij het onderwijs, tegenover zoo moeten worden geboden tegen de verleidelijke geesten van onze tijd. Of zulk een wijziging mogelijk zou wezen, door enkele antwoorden te bekorten en andere daaraan te voegen, betwijfelen wij, omdat men daardoor de eenheid van dit boekwerk verbreken zou, en het bovendien niet aangait een nieuwe lap op een oud kleed te zetten. Zal men daarom er toe moeten overgaan een geheel nieuwe Catechismus op te stellen met het oog op onze tijd?

We stellen deze vragen alleen om te laten gevoelen, hoeveel er aan dit vraagstuk vastzit. Natuurlijk bedoelen we daarmee allerminst, onze Kerken te ontraden, wanneer ze van de noodzakelijkheid dezer revisie onzer belijdenis overtuigd zijn, deze zaak reeds bij de aanstaande Generale Synode aanhangig te maken. Zelfs zou het zeer wenschelijk wezen, dat deze zaak daar besproken werd, evenals de vraag naar een verbeterde Bijbelvertaling en naar een revisie onzer liturgische formulieren. Mits men maar wel inziet, dat van een beslissenden stap door deze Synode te nemen, nog geen sprake kan wezen. De vrucht moet eerst rijpen, voordat zij geplukt kan worden.

Een preekbundel.

Hoewel de recensie van nieuw verschenen boeken meer speciaal tot de taak van den schrijver onzer leestafel behoort, lat toch ieder wel begrijpen, dat de uitgever H. A. van Bottenburg het tweede stuk van het twaalfde preekboek, die Prof. Dr. W. Geesink uitgaaf onder den titel *De heiligheden der Heeren*, niet aan zijn, maar naar mijn adres ter aankondiging in de *Hervormd*. Gaarne wil ik dan ook, nu met dit laatste zestiende preekbundel voltooid is, hier nogmaals de aandacht op deze preeken van mijn hooggeachten collega vestigen en ze met een enkel woord bij onze lezers aanbevelen.

Eigenlijk is dit laatste overbodig, want het goed onthaal dat deze preeken algemeen hebben gevonden, en de waardeerende critiek in de pers hebben wel getoond, dat hier homileetisch werk van superieure kwaliteit is geleverd. Zelfs heeft de predicaat in het eerste zestiende over Rebekka's eerste ontmoeting met Izaak een Afrikaanschen dichter geïnspireerd tot een niet onverdienstelijk gedicht. En dit behoelt niet te verwonderen, want er gaat van deze preeken metterdaad een groote aesthetische bekoring uit, niet alleen door de keurigheid van de taal, maar ook door de aanschouwelijkheid van de voorstelling. Preeken als de eerste en de laatste uit dezen bundel — over de *vier melancholische Samaria* en over: *indien de slang gebeten heeft* — zijn reeds uit dit oogpunt waard in een Christelijke chrestomathie te worden opgenomen. Toch is de vorm, hoe schoon ook, bij een predikaat niet de hoofzaak; en hij is dat ook bij deze predikanten niet. Misschien nog meer dan bij het eerste zestiende predikaat uit dezen bundel, is bij dit tweede zestiende een schat van geestelijke leerling en onderwijzing ons geschonken. Prof. Geesink kent het menschelijk hart als weinigen; zijn psycholoog als hij is, weet hij de verborgenste roerselen en bewegingen te ontleden. Juist daardoor verstaat hij zoo uitnemend de kunst om het Woord Gods tot u te laten spreken en indruk op uw hart te laten maken. De tekst blijft niet naast u staan; ge hoort er niet over redeneeren; het zijn geen »christelijke klanken», die langs u heen glijden; maar de tekst wordt in zijn handen een levende realiteit, een machtig woord Gods, een tweesijdend »scherp zwaard», dat doordringt tot in het binnenste van uw ziel. Zoo kunnen deze predikanten niet alleen uitnemend dienst doen voor degenen, die de Bediening des Woords niet kunnen bijwonen, en voor onze vacante kerken, wanneer ze »leedsdienst» hebben; ze kunnen ook voor onze predikanten een voorbeeld wezen, hoe het Woord Gods bediend moet worden.

Staatscommissie.

III.

Schijnt het ons op de aangegeven gronden niet wel mogelijk toe, dat de Staatscommissie — waartoe ze toch zeker zal moeten komen, indien er van een duurzame pacificatie sprake zal wezen — een nieuwe formulering van Artikel 192 der Grondwet zal kunnen vinden, waarin het *gelijke recht* van de bijzondere school met de openbare erkend zal worden, zonder dat daarbij tegelijk het bijzonder Hooger onderwijs betrokken wordt en meenen we, dat reeds daarom de uitsluiting van het Hooger onderwijs van de taak der Commissie een

ernstige fout der Regeering is geweest, die zich later wreken zal; toch is dit niet de eenige en zelfs niet de voornaamste reden, waarom we deze beperking van het mandaat der Commissie betreuen. Veel zwaarder weegt nog bij ons de grief, dat het onrecht, dat op het gebied van het Hooger onderwijs ons wordt aangedaan, daardoor nog jaren lang bestendig zal worden, en dit onrecht nog stuitender zal worden wanneer men voor de lagere volkschool, voor de middelbare school en het voorbereidend Hooger onderwijs op de gymnasia het beginsel van *gelijk* recht met de openbare school zal toepassen, maar alleen niet voor de bijzondere Universiteiten.

Natuurlijk zou van onrecht hier geen sprake kunnen wezen, wanneer de bijzondere scholen deze subsidie als een gunst of weldaad van de Regeering ontvangen. Wie weldaden of gunstbewijzen uitdeelt, is volkomen vrij te bepalen, aan wie hij deze weldaden zal geven; en degenen, die deze weldaad niet ontvangen, mogen dit zeer onaangenaam vinden, maar van krenking van hun *recht* is daarbij geen sprake. Zelfs zou men deswege de Regeering niet eens van willekeur mogen beschuldigen of haar onbillijkheid verwijten. Wanneer de Regeering als *gunst* subsidie aan bepaalde scholen schenkt, dan kan ze daarbij zich laten leiden door de overweging, dat ze een bepaalde categorie van scholen van belang acht voor de algemeene volksoontwikkeling, terwijl ze het belang van een andere categorie van scholen voor de volksoontwikkeling niet inziet, of het bestaan dezer scholen zelfs niet gewenscht acht. Zoo ziet men, dat de regeering telken jare op haar begroting tal van subsidies brengt voor allerlei verenigingen, die ze steunen wil om wat oorzaak dan ook, en niemand zal de Regeering er een verwijt van maken, dat niet alle particuliere verenigingen, die er in ons goede land bestaan, op deze lijst een plaats vinden. De Regeering zelf heeft hier te beslissen, wat de toestand der schatstijd dragen kan en voor welke van deze verenigingen zij bijzondere sympathie gevoelt.

Bij het onderwijs staat de zaak echter geheel anders, omdat de voorstanders van het bijzonder onderwijs niet vragen bij de Regeering om een *aalmoeze*, maar opkomen voor hun *recht*. Het gaat niet aan, zoo was van meet af hun klemmend en afdoend betoog, dat de Regeering jaarlijks schattingen uitteef voor het openbaar neutraal onderwijs, waarvoor alle burgers van het land in de belastingen hebben te betalen, terwijl een goed deel der burgers van deze school voor hun kinderen geen gebruik kan maken om des beginsels wil. Zelfs het spreken van »subsidie» voor de bijzondere school is daarom minder juist, want in het woord »subsidie» steekt toch altoos weer de gedachte, dat de Regeering uitzekere goedhartigheid helpt en steunt, waar het particulier initiatief niet voldoende helpt. Wat we vragen van de regeering is *rechtshersteld*; we komen op voor het *recht*, dat de Christelijke school in ons vaderland heeft; en we zijn daarom ook niet tevreden, wanneer de Regeering ons jaarlijks voor onze Christelijke scholen *iets* of zelfs *veel* geeft, zoolang niet het beginsel van *gelijk* recht erkend en ook praktisch is doorgevoerd. Elke bevoorrechte school door de Regeering van het openbaar onderwijs als zoodanig, door aan dit onderwijs een hoogere uitkeering te geven dan aan het bijzonder onderwijs, stuit ons als krenking van ons *recht* tegen de borst. Daarom was het ons een oorzaak van blijdschap, dat de Regeering die thans aan het bewind is, openlijk erkend heeft, dat jaren lang aan de voorstanders van het Christelijk onderwijs *onrecht* was aangedaan. Het standpunt door de Regeering ingenomen, was dus niet, dat ze ter wille van de verzoening der partijen een hoogere subsidie aan de bijzondere school wilde uitkeeren, maar dat ze een bestaand *onrecht* wilde wegnemen. En juist die ronde en nederlijke verklaring van een liberaal Minister gaf hoop, dat er op schoolgebied een eerlijke vrede zou kunnen gesloten worden, wanneer het ministerieele woord in een daad werd omgezet.

Is dit zoo, dan zal thans ook beter gevoeld worden, waarom we de buitensluiting van het bijzonder Hooger onderwijs een grievend onrecht noemen. Niemand zal toch ontkennen, dat de zaak van het bijzonder Hooger onderwijs in dit opzicht principieel volkomen op één lijn staat met die van het lager en middelbaar onderwijs. Het feit, dat dusver slechts een bepaalde richting onder ons volk zich geopen heeft gevoeld, een bijzondere Universiteit te stichten, doet aan de rechts-quaestie, waarom het hier gaat, niets af of toe. Zelfs is de voorstelling, alsof het hier alleen om een particulier belang van een bepaalde groep zou gaan, feitelijk niet juist. Met onze Rijksuniversiteiten, waaraan het ongelooft nog altoos zoo machtig is, is niet één Christelijke groep tevreden. Van Roomsche zijde ziet en peinst men reeds lang op de stichting eener bijzondere Roomsche universiteit, en indien door een belangrijke subsidie van Regeeringswege de finantieele positie der bijzondere Universiteiten verzekerd was, zou deze Roomsche Universiteit er ongetwijfeld reeds lang geweest zijn. En zelfs waar men bij een ander deel der Christelijke partijen de bestaande Rijksuniversiteiten als landinstellingen niet los wil laten, is men toch ook daar evenzeer van oordeel, dat tegen het aan deze Universiteiten gegeven onderwijs een tegenwicht moet worden geboden met name door de aanstelling van hooggeleerden, die de Christelijke beginselen belijden. Dat van de aanstelling van zulke aanvullingshooggeleerden, niettegenstaande de Hooger-onderwijswet na de herziening door het

Ministerie Kuyper hiertoe de gelegenheid bood, dusver nog zoo goed als geen gebruik werd gemaakt, is wederom uitsluitend te wijten aan geldgebrek. Indien ook hier de Regeering een flinke bijdrage in de kosten schonk, zou wel blijken, hoezeer men ook in deze kringen de noodzakelijkheid gevoelt om voor Christelijk Hooger-onderwijs te zorgen. Maar al werd deze behoefte niet zoo algemeen ingezien, en al waren het alleen de voorstanders van de Gereformeerde richting, die voor dit belang opkwamen, dan zou dit voor de Regeering toch nooit een motief mogen wezen, om hun geen recht te laten wedervaren evengoed aan als de voorstanders van de Christelijke lagere school of van de Christelijke gymnasia. De rechts-quaestie staat in beide gevallen toch volkomen gelijk. Al dezelfde argumenten, die door de voorstanders van het bijzonder onderwijs worden aangevoerd om hun recht op staatsondersteuning te bepleiten, gelden hier evengoed. Waar de Regeering jaarlijks uit de belastingpenningen, door alle burgers opgebracht, miljoenen besteedt voor het openbaar Hooger onderwijs, daar is het onrecht, dat de voorstanders van een Christelijke Hoogeschool de kosten daarvan geheel uit eigen beurs moeten betalen. Wie hier voor het recht van ons Christen-volk op Staatsbijdrage voor het bijzonder onderwijs opkomt, moet dit daarom evengoed voor het hooger als voor het lager onderwijs doen.

Wel is de bedenking ingebracht, dat de Rijksuniversiteiten, als heeten ze neutraal, toch van geen enkel hoogleraar eischen, dat hij zijn beginselen bij zijn onderwijs verbergen zal, zoodat de zaak hier toch principieel anders zou staan dan bij de lagere school, maar dit argument gaat niet op. Eer zoo hieruit volgen, dat het Hooger onderwijs dan nog gevaarlijker is dan de lagere school, waar de neutraliteit dezer laatste althans waarborg biedt, dat niet direct propaganda zal worden gedreven voor anti-christelijke theorieën, terwijl deze waarborg bij de Rijksuniversiteiten juist ten eenenmale ontbreekt. En nu moge het waar zijn, dat de beslissing over de richting van het onderwijs aan onze Landshoogescholen grootendeels afhangt van de Regeering, die de hoogleraren benoemt, zoodat op zichzelf de mogelijkheid niet is buitengesloten, dat een Christelijke regeering zorg draagt, dat aan deze scholen ook mannen benoemd worden van beslist Christelijke beginselen, die bij hun onderwijs voor deze beginselen ook uit komen en invloed ten goede op de studenten uitoefenen. Maar wanneer men langs dezen weg een kerstening van het Openbaar Hooger Onderwijs zou verwachten, dan zou men zich toch met een ijdele hoop vleien, want ieder weet, dat in een land van zoo gemengde bevolking als het onze hierop nooit te rekenen valt. Vooreerst kan zelfs een Christelijk Minister met den besten wil niet altoos Christelijke mannen benoemen, omdat bij een eventuele vacature zulke mannen niet steeds voorradig zijn voor het te onderwijzen vak en de Regeering natuurlijk in de eerste plaats te rekenen heeft met de wetenschappelijke bekwaamheid. En in de tweede plaats zou zulk een kerstening van het Openbaar Hooger Onderwijs alleen mogelijk wezen, wanneer men de zekerheid had, dat telkens Christelijke Ministeries zouden optreden. Waar de ervaring nu genoegzaam geleerd heeft, dat hiervan geen sprake is en zelfs vrij regelmatig bij elke stembus de volksgeest weer omslaat, kan op deze wijze de oplossing van het vraagstuk niet gevonden worden. Er zou hier nog veel meer aan toegevoegd kunnen worden, maar de aangevoerde bezwaren zijn op zichzelf reeds voldoende. De Regeering kan niet zeggen tot de voorstanders van ons Christelijk Hooger onderwijs: ik zorg, dat aan mijn Hoogescholen Christelijk onderwijs gegeven wordt en dus is de oprichting van bijzondere Hoogescholen een overbodig werk, waarvoor ik geen subsidie heb te geven. En zoolang ze dezen waarborg niet bieden kan, is het eisch van het *recht*, dat de Regeering aan de voorstanders van een Christelijk Hooger Onderwijs niet alleen de vrijheid geeft om bijzondere Universiteiten op te richten, maar hen ook financieel helpt, even goed als bij de lagere school.

Zelfs klemmt dit bij het Hooger onderwijs nog meer dan bij het lager onderwijs, omdat zoowel voor de lagere school als voor de bijzondere gymnasia de Regeering reeds een zeer hooge bijdrage geeft en daarentegen voor het bijzonder Hooger Onderwijs niets of zoo goed als niets. Voor de bijzondere lagere school geeft de Regeering een subsidie van meerdere miljoenen; voor de bijzondere gymnasia f 150.000; daarentegen voor de bijzondere Hoogeschool de belachelijk kleine som van f 4000, waar dan nog bij komt voor studiebeursen een bedrag van f 3000. Stel hier nu tegenover wat volgens de pas ingediende begroting de Regeering uitgeeft voor het openbaar Hooger Onderwijs:

voor de Rijksuniversiteit te Leiden:
aan reis- en verblijfskosten van
Curatoren enz. f 3.350.—
aan salarissen v. hooggeleerden enz. . . 668.524.—
aan kosten voor aanbouw enz. 558.454.—
f 1.230.328.—

voor de Rijksuniversiteit te Utrecht:
aan reis- en verblijfskosten van
Curatoren enz. f 3.050.—
aan salarissen v. hooggeleerden enz. . . 555.236.50
aan kosten voor aanbouw enz. 549.809.—
f 1.108.095.50

voor de Rijksuniversiteit te Groningen:
aan reis- en verblijfskosten van
Curatoren enz. f 3.250.—
aan salarissen v. hooggeleerden enz. . . 316.725.—
aan kosten voor aanbouw enz. 502.155.—
f 822.130.—

voor
aan reis-
Curatoren
aan sal-
aan kos-

waar de
aan l

Het
sitelen
te
te
te

dus te)

Dat
rijmond
baan
baar H
recht
onrecht
wanne
Univers
uitgelo
meer s
terwijl
hoogsch
Rijk ev
aan jaa
f 20.000
wanneer
neemt.
En in
spreken,
zelve
volgend
predikan
kerlgem

de Herv
de Ev.
Rem.
de Room
de Joden

Voor
der Ger
de Herv
sterkt
Rijk niet
Rabbijn
Rijk nog
een be
een bed
vergele
Kerk vo
maar vo
predikan
Aan
behoef
zich zelf
Alleen
steld wo
tijd word
ment teg
spreke
komen v
Hooger
ze hun k
-treed op
voor lage
hooger v
hun dank
dat deze
sidies ber
Staatsom
subsidie
hoogd. M
wijs mag
rekening
stiefmoed
bij het b
heel de el
is toch w
het midde
onderwijs.

Vo

In hartel
v. L. te Ve
Vriendel
willen ged
De scho
een lokaal
De scho
Burgerlij
School, geb
dat gebou
waarvoor
f 5000 voor
het oude
alles nieuw
Dringend
steunen.

1. ALMA
Vrije Univ
Soest, Lang
Ook met
het Studente
weer niet o
Voorop e
der Univers
den Senaat
MEMORIAM
Corps, een
zegen, dat
Dan de
Christelijke
geaarden A
rubrieken: V
en MEMORIA
niet mogen
nuttigheid
andere mens
bonden zijn
Deze vier
stellers een
en, naar het
dat betreft.
Uit de Mi
vestigen op
schreven, sy
betrouden